

Шаһмар Әкбәрзада

АНАМА
ЛАЈЛА

Шаһмар
Джбәрзада

АНАМА ЛАЈЛА

ше'рләр

КӘНЧЛИК
БАКЫ
1979

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

«Анама лајла» Шаһмар Әкбәрзадәнин илк китабыдыр. Кәнч шаирин ше'рлериндә јурдумуза мәнәббәт, торпаға бағлылыг, вәтән јолунда шәһид оланлара бөјүк еһтирам, әсримизин тәзалары, өтән күнләрин унутулмаз әкс-сәдасы өз поетик ифадәсини тапмышдыр.

О, һеч вахт өзүнү, өз имзасыны тәсдиг етдирмәјә тәләсмир. Һәмнишә чап адыны тутмаға, јаздыгларыны нәшр етдирмәјә утаныр. Ачығыны дејим ки, гәләм достумун бу хасијәти мәни севиндирир.

Шаһмар Әкбәрзадәнин ше'рлерини башгаларындан фәрғләндиран үмуми чәһәт үмумиләшдирмәләрә күчлү мејлдир. Мусигимиз һаггында ән көзәл ше'рләрдән бири һесаб етдијим «Беш хәтт»ин бүтүн бәндләри фикримизи тәсдиг едә биләр.

Мәсәлән:

О нотлар Кәрәмин фәрјадыдырса,
Кағызлар од тутуб бәс нијә јанмыр?

Јахуд:

Короғлу дејүшдә чапан Гыраты,
Беш хәттин ичиндә чапыб Үзејир.

«Гарақул әмлик» ше'ринә нәзәр салаг. Доғулан күнү көзләри јумдурулан гарақул дәрили әмлијин тәлеји ше'р үчүн әла материалдыр. Мәнчә, Шаһмар Әкбәрзадә мөвзуну көзәл һәлл едиб вә тутарлы фикир дејә билиб:

Ајаг алтда кәсилсә дә,
Күл дәриси зинәт олду.
Һејкәлләшиб баша чыхды,
Папаглашыб гејрәт олду.

Јоллар һаггында сајсыз-һесабсыз ше'рләр охумушг. Ишләнмиш мөвзуда тәзәдән ше'р јазмаг шаирдән бөјүк мәс'улијәт тәләб едир. Лакин Шаһмар бу мөвзуда көрүн һечә орижинал мисралар јарадыб:

Тапданмаг — инсанын шэрэфсизлији,
Тапданмаг — јолларын ләјагәтидир.

Јахуд:

Дүнјада ајаглар алтда јашамаг,
Бирчә јоллар үчүн алчалмамагдыр.

Ш. Әкбәрзадәнин «Һај вер һарајыма», «Ајаглар алтда», «Дирижор чубуғу», «Кирпикдә ʼод», «Пеле», «Вәтән һәсрәтиндән доған шеʼрләр», «Көлкәм», «Сырғалар» вә с. шеʼрләри охучу гәлбинә јол тапмаға гадир јазылардыр. Лакин чәсарәтлә дејә биләрәм ки, мүәллифин «Мәркәзи почтхана» шеʼри сон илләр јаранан ән көзәл шеʼр өрнәкләриндәндир. Дөнә-дөнә охудуғум, телеэкранда мүәллифин дилиндән ешитдијим вә әзбәрләмәк гәрарына кәлдијим бу шеʼр һәр дәфә мәнә тәзә көрүнүр, һәр дәфә гәлбинин әкс-сәдасы кими мәни титрәдир:

Пајыз суларынын лајла сәсини,
Анамын әтрини һардан алым бәс?
О јерә бурнумун көјнәртисини
Телеграф телләри апара билмәз.

Торпаға бағлылығы, јурда мәнәббәтн бундан көзәл, бундан тәбни нечә вермәк олар?!
Мән бу кичик гејдләримлә гәләм достумун јаздығларыны кениш тәблиғ вә тәгдир етмәк истәмирәм. Онсуз да әсил сөз охучунундур. Садәчә, чәтин јолун башланғычында она хејир-дуа верир, уғурлар арзулајрам.

БӘХТИЈАР ВАҺАБЗАДӘ

Ч Ә М Ә Н Л И М

Үмидим сөјкәниб зүмрүд дүзүнә,
О мәним архамда дуран дағымдыр.
Сәнин торпағыны сүртүб көзүмә,
Диз чөкүб өпмәјим учалмағымдыр!

Бу кечә гүрбәтдә кирдин јухума,
Елә бил әмдијим сүдә бәләндим.
Нечә зирвәләрдән бојландым, амма,
Вүгарым сән олдун, сәнә күвәндим.

Јүз ил гучағындан узагда кәзсәм,
Хәјалым јенә дә сәманда сүзәр.
Сәнә үрәјимин пајтахты десәм,
Нә Тәбриз инчијәр, нә Бакым күсәр.

Тутјадан әзизмиш бир дадым дузун,
Ачы јовшанын да ширин-шәкәрмиш.
Әлими ганадыб дидән кол-косун,
Ади чөр-чөпүн дә ганчәкәриммиш!

Умурсан адына ад кәтирәрәм,
Көзәтчи балам гапындан өтрү.

Һәрдән шәһәрләрдә безиб титрәрәм,
Көврәк гочаларын капындан өтрү.

Һәм уман јеримсән, һәм күман јерим,
Гаданы, бәланы аласыјам мән.
Һачанса өмүрлүк гојнуна кириб,
Чәмәнин, чичәјин оласыјам мән.

Лајламын бинәси сәндән башланыр,
Чәмәнлим, а мәним көнүл чәмәним!
Һәр сәни ананда көзүм јашарыр,
Көзү јолда галан анамсан мәним.

Чехословакија. 1979

РАЗЛИВ КОМАСЫ

Уча гајалармы бу көјдәләнләр?
Бој-бухунлары бир, зирвәләри бир.
Һамысы гочаман бир аҫсаггалын —
Разлив комасынын нәвәләридир.

Көјдәлән евләрин өтүб јанындан,
Разлив орманына ахынлар кәлир.
Ади бир команын зијарәтинә,
Узаглар чан атыр, јахынлар кәлир.

Ад-сан бој-бухуна, јер-јурда бахмыр,
Инсан дахмада да камала долур.
Шөһрәтин үнваны каһ сәмаларда,
Каһ да дәрәләрин дибиндә олур.

Шөһрәт зирвәсинә һәр әл јетишмәз,
Тәпә вар, дағлар да она баш әјир.
Бизим дүнјамызын көјдәләнләри,
Разлив комасына чата билмәјир.

1978

РӘГС МЕЈДАНЫ

*Одессада муһарибә вахты шид-
дәтли дөјүшләр кедән јердә инди
рәгс мејданы вар.*

Апарыб кечмишә мәни хәјаллар,
Јаман тутулмушам, көзүм долубдур.
Оркестр курлајан бу мејдан ки, вар,
Бир вахт топ курлајан мејдан олубдур.

Күлләләр рәгс едиб бу јердә бир вахт,
Чәсурлар вурушуб бурда һәјатчүн!
Инди сә чәсарәт кәрәкдир анчаг,
Рәгсә бир көзәли чағырмаг үчүн!

Бура бир дөвләтә дөнүр һәр ахшам.
Бајрағы—мәһәббәт, һимни—танго, валс!
Севинчдән көврәлиб долухсунмушам,
Шад күндә дар күнү унутмаг олмаз.

Нәғмәләр додагда шәһидә дөндү,
Инсанлар өлүмлә ојнады одда.
Елә бил һәрб өзү тапданыр инди,
Шыдырғы рәгс едән дабанлар алтда!

Дуруб сејр едирәм ојнајанлары,
Ган-гада горхудан чәкилиб ғына.
Дәрдимиз нә иди, һәрб мејданлары,
Беләчә дөнсәјди рәгс мејданына?!

Күлләләр рәгс едиб бу јердә бир вахт,
Чәсурлар вурушуб бурда һәјатчүн!
Индисә чәсарәт кәрәкдир анчаг,
Рәгсә бир көзәли чағырмаг үчүн!

1967

ГАРА КАҒЫЗЛАР

Пешманам...
Кәрәк неч ахтармајадым
Чохдан итирдијим о дәфтәрчәни;
Көјдән јерә чырпды көһнә сандығын
Күнчүнә ғысылмыш бир кағыз мәни.

Бир вахт өлүм јүклү ағыр хәбәрли,
Мәктублар чәбһәдән ахышды кәлди.
Арзусу дүнјаја сығышмајанлар,
Әл бојда кағызә сығышды кәлди!

Көзү јолда галан нечә ананын,
Бағрына дағ чәкди гара кағызлар!
Нечә јар көзләјән нишанлы ғызын,
Чәкди үмидини дара кағызлар!

Оғулар кетди ки, изи-тозу јох!
Кағызлар—чәсәди, зәрфләр—мәзары!
Евләрә матәми нә чүр пајлады,
41-чи илин почталјонлары?!

Кағыз дәрд чәкәрмиш бир инсан кими
Јүкү јас олмајан нә бәхтијардыр!
Әкәр дил олсајды гара кағызда,
Дүнјаја үз тутуб һарај саларды:

«Тәки очагларда јандырын мәни,
Өлүмлә рәнкими саралтмајын сиз!
Ағ един үзүмү, мән ағ кағызам,
Инсанлар, адымы гаралтмајын сиз!»

1967

БЕШ ХӘТТ

Һ. Үзејирбәјин хатирәсинә

Сәнәт мејданыдыр нот сәтирләри,
Сәсләр дәрдләшмәјә бура јығышыр.
Короғлу нә'рәси, Лејли наләси
Беш хәттин ичинә нечә сығышыр?!

Беш хэтт — тэрчүмэсиз дүнја дилидир
Нисслэрэ сэдд чэкэн диллэр дежилми?
Беш хэтт — бир үрәји милјард инсанын
Гэлбинэ чалајан теллэр дежилми?

Бәстәкар гэлбинин телидир бу хэтт,
Ағ кағыз үстүнә чөзөләнибдир.
Беш хэттин ичинә санки нот дејил,
Мәчнунун аһындан көз әләнибдир!

Беш хэттин ичиндә һај-һарај јатыр,
Тарсыз, пианосуз сәсләр ојанмыр.
О нотлар Кәрәмин фәрјадыдырса,
Кағызлар од тутуб бәс нијә јанмыр?

Нәғмәләр јашадыр нот сәтриндә,
Нәғмәкар јаранан инсан оғлуну.
Фәзада дүнјалар ахтарырыг биз,
Беш хәтдә кәшф едиб тапан вар ону!

Беш хэттин ичиндә мәним халгымын
Мусиги дилини тапыб Үзејир.
Короғлу дөјүшдә чапан Гыраты
Беш хэттин ичиндә чапыб Үзејир.

Беш хэттин башында ачарлар дурар,
Ади «сол» ачары көр нәјә дүшүр?
Паслы гыфыл үчүн јаранмајыб о,
Нәғмә ачарыдыр, үрәјә дүшүр.

Бә'зән нот сәтринин јүкү гәм олур,
Бир елин дәрдини елләрә јайыр.
Нәғмәләр сәрһәдди позур һәр заман,
Сәрһәдчи нәғмәјә күллә атмајыр.

Ичи нәғмә долу јарагдыр беш хэтт,
Нишанкаһы — үрәк, лүләси — додаг.
Силаһлар ичиндә тәк бу силаһы,
Мән рәва көрүрәм бәшәрә анчаг!

1969

СӘС МУЗЕЈИ

Дөрд фәсил бүсбүтүн нәғмә гоһујар,
«Күллү Гарабағын аби-һәјаты».
Тәшнә додагларда «Раст» пучурлајар,
Јаныг түтәкләрдә «Чобан-бајаты».

Јердә «Мәнсуријјә» оһујан олса,
Будагдан үзүләр Шелли нары да.
Дәмләнә-дәмләнә дәсткаһ башлајар,
Евләрин гонагчыл самовары да.

Чағалар сәс әмәр, сүд әвәзинә,
Тар олар көрпәнин илк ојунчағы.
Аналар «Гарабағ шикәстәси»нә,
Бәләјәр бешикдә көрпә гундағы.

Мәрчләшиб бир ағыз, «Һејраты» десә,
Көјдә гушлары да сахлар ушаглар.
Гарталы хавада ујуданлары,
Јазар јаддашына гарталлы дағлар.

Гүдрәтдән мүғәнни јараныб елә,
Дөшләрдә чағлајан булағы белә.
Мајасы муғамла елә јоғрулуб,
Сыхсан «Шур» охујар торпағы белә.

Тәпәләр—тәбии нот ишарәси,
Дүзләр — нот варағы, чајлар нејидир.
Бу јурд—од јурдунун һејрәт очағы,
Дүнјаја һај салан сәс музејидир.

1978

ГЫРЫГ ТЕЛЛИ САЗ

*Бизим сәнәт дүнјасынын,
Гырыг телли сазыјам.
Бирчә бундан разыјам ки,
Өзүмдән наразыјам.*
Б. Ваһабзаде

«Јашамаг јанмагдыр, јанасан кәрәк!»
Алгыш од ешгинә, од һәвәсинә!
Үрәк пәрдәсиндән шырым чәкәрәк,
Чәкмисән сазына сим әвәзинә.

Дәдәмиз Горгуддан јадикардыр саз,
Сән ону голузун мирасы сандын.
Өзүндән разылар бәхтијар олмаз,
Нә јахшы өзүнү наразы сандын.

Сәнин гырыг телли сазына гурбан!
«Мән! Мән!» дејәнләри о гул ејләди.
О сәни өмүрлүк алыб анандан,
Ана Вәтәнинә огул ејләди.

Сазында дил ачды елин муразы,
Телләрә од-алов јүкләмисән сән.
Јурдунун ешгијлә чалдығын сазы,
Мәсләкин үстүндә көкләмисән сән.

Сазыны «гырыг тел» адландырма кәл,
Јохса күсдүрәрсән бу елаты сән.
Рәсми мұкафатдан тәлтифдән әввәл,
Үрәк мұкафаты лауреатысан!

«Јашамаг јанмагдыр, јанасан кәрәк.»
Алгыш од ешгинә, од һәвәсинә!
Үрәк пәрдәсиндән шырым чәкәрәк,
Чәкмисән сазына сим әвәзинә.

ДИРИЖОР ЧУБУҒУ

Нијазија

Бир көз гырпымында зоғу вурдулар,
Үзүлдү көкүндөн будагланмамыш.
Өмүр һесабына јохланды овхар,
Солухду пучурлар јарпагланмамыш!

Гупгуру гуруду зоғ заман-заман.
Јаз кәлди... мин нахыш вурду бағлара,
Өлү тумурчуглар өлү чубугдан,
Бахды чичәкләјән көј будаглара.

Талеји үстүнә ишыг әләди,
Дүнја гонаг олду сирли барына.
Көтүрүб дирижор гардаш еләди,
Чубуғу нәғмәли бармагларына.

Оркестр өнүндә дурду мүнтәзир,
Қаман бир јанында, синч бир јанында.
Зәрбләр вурулдугча титрәди тир-тир,
Балта горхусуму галды чанында?

Әлдә ришә-ришә бој атыб јенә,
Қәсилмиш өмрүнә өмүр чалады.
Долашыб дүнјаны зоғ сәһнә-сәһнә
Тәшнә үрәкләрдә очаг галады.

Сәнәтин илаһи једди сәсини,
О зилә галдырыб ендирди бәмә.
Көкдән ајрылмағын фачиәсини,
Нотларын дилијлә јәјды аләмә!

Тәзәдән зоғлајән пөһрә өмүрдә,
Қул ачды дүнјанын мусиги лады.
Үстүндә «Короғлу»м, «Сәнсиз»им, бир дә,
Кәрәмин атәши тумурчуглады!

Нәғмә јарпаглары бүрүдү ону,
Үстүндән гара јел әсә билмәди.
Үрәкләр фәтһ едән зоғун јолуну,
Сәрһәд ағачлары кәсә билмәди!

Јанар дујғулардыр бары, бәһәри,
Руһа ишыг сачыр, көнүлләрә нур.
Көрән балтачынын вармы хәбәри,
Кәсдији чубуға нәғмәләр гонур!

1978

ПАПИРОС КӨТҮҮ

*С. Вурғунун чакдији сон папирос кө-
түү кулгабы илэ бирликдэ музејдэ
сахланыр.*

Хејли вар музејэ дүшүб кулгабы,
Өпүр күндэ ону азы мин бахыш.
Түстүсү зэггум тэк ачы папирос,
Чэкмэјенлэрэ дэ ширин олармыш.

О, тэмиз күчэни хэчалэт едэн
Ади көтүк дејил, бир хатиратдыр.
Дабанлар тапдагы оларды бэлкэ,
Ишэ бах, музејдэ экспонатдыр!

Өмрүн дүшмэнидир чэкэнлэр билир.
Гатиллэр ичиндэ биринчидир о.
Жыгышыб музејэ көчөндөн бэри,
Мэним нэзэримдэ бир инчидир о.

Көр кимин додагы дэјибдир она,
Бахдыгча башымда илдырым чакыр.
Вурғунун элиндэ сөнөн папирос,
Од олуб гэлбими јандырыб јакыр!

1967

СЭТИРДЭН-СЭТИРЭ

*Бир заман Бакыда тәһсил алан
вјетнамлы Нгујен Тхан Хај дејәрди:*

Сән ики нечалы бир сөзсән; «Вә-тән»
Сәтирдән-сәтирә кечирилмисән!

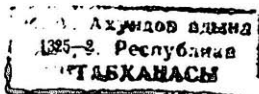
Сун-гәсд едибләр шан-шәрәфинә!
Е'дам олунубдур беш һәрфин дә!
«Вә» кечиб сәрһәддин о тәрәфинә,
«Тән» галыб сәрһәддин бу тәрәфиндә!

Имкан јох тиканлы сәтри поэмаға,
Позаным олса да, поза билмирәм.
Үрәјим кәлмәјир бүтөв јазмаға,
Мән сәни битишик јазә билмирәм.

Сән ики нечалы бир сөзсән «Вә-тән!»
Сәтирдән-сәтирә кечирилмисән!

«Вә» «тәнә» битишиб говушдуғу күн,
Тхан Хај һәсрәти өлүб дејирләр.
Камына беләчә чатајды бүтүн —
Вәтән һәсрәтиндән доған ше'рләр!

1976

ДӨҮШӘН ГӘБИРЛӘР

*Гүрбәтдә шәһид оланларын хатирә-
синә.*

Анадан шир сүдү
эмән әрләрин,
Гәбри дә дөјүшдү
әскәрсајағы.
Гүрбәтә дүшдү ки,
зәмиңә дөнсүн,
Бир гәбир өлчүдә
Вәтән торпағы!

1970

ДӘНИЗӘ ДӨНМҮШӘМ

*Үч нәфәри хилас едиб гәһрәманча-
сына һәлак олан Т. Һүсәјновун дилин-
дән.*

Суја-«аби-һәјат», — дедиләр, анчаг,
Суларда солармыш гөнчә арзулар.
Су атәш сөндүрәр, тәләјә бир бах:
Мәни алышдырыб јандырды сулар.

Јох, јох! Өлмәмишәм, мәскәним дәннз,
Ләпәләр өмүрлүк чан сирдашымдыр.

Һарда шаһә галхан далға көрсәниз,
О мәним һејкәлим, о башдашымдыр!

Үч өмүр газандым бирчә өмүрдә.
Дәннзә дөнмүшәм кәнч јашларымда.
Күнәштәк батмышам, амандыр бир дә,
Мәни батырмајын көз јашларында.

П Е Л Е

Дөрд гитә дөнәрди јашыл мејдана
Елә ки, чыхарды Пеле экрана.
Гибтә еләјәрди ајаға башлар,
Милјард көз бахарды телеэкрана.

Дүнја башдан-баша, јалан олмасын,
Футбол кралынын диванәсијди.
Алдада-алдада дијирләтдиңи,
Топ дејил, елә бил јер күрәсијди!

Гапычы вардымы ган ағлатмасын?
Алдатмаг — иманы, голлар — динијди.
О вахт хәјалларда «Сантос» кралы
Футбол сәмасынын Гагаринијди.

Топа шығыјанда, титрәрди һамы,
Үрәкләрдә тәләш, көзләрдә мараг.
Күчлү зәрбәсијлә дејәрдин, Јери —
Бир көз гырпымында Марса вурачаг.

Аллаһлыг еләрди јашыл мејданда
Сирли фәндләријлә, мин һоггасыјла.
Техника әсрини рам сләмишди
Өзүнүн ојуну, техникасыјла.

Тызылдан гычына һејкәл гојулду,
Мәттәл галмалы азмы иш олуб?
Аја ајаг басан Армстронг да,
Дедиләр, Пеләјә азаркеш олуб.

Алдатмаг инсаны көздән салса да,
Чатдырды Пелени шөһрәтә-шана.
Һәсәд апарарды ағыллы башлар,
«Ағлы топуғунда» олан оғлана.

Дүшдү краллыгдан, Пелелијиндән
Анчаг сүбут етди — ким дана биләр —
Инсан башыјла јох, ајағыјла да,
Дүңјада даһилик газана биләр.

1976

ДӘРБӘНД ГАПЫЛАРЫ

Бу Бајат, бу Орта, бу да Јан гапы,
Фикрим әсрләри долашыр јенә.
Достлара тајбатај ачылан гапы,
Ләјбалај чырпылыб дүшмән үзүнә.

Шәһәр бәр-бәзәкли назлы бир кәлин,
Она ајна тутан көј Хәзәрмидир?
Гала «Дәрбәнд» адлы инчә көзәлин,
Белинә гуршанан даш кәмәрмидир?

Јох, гала — јагыја көстәрилән үз,
Нифрәт һејкәлидир, демә сојујуб!
Сәјјаһлар, бу јердән аста кечин сиз,
Бурда Бабәкимин изи ујујуб.

Томрисләр бөјүдән ана торпағы,
Дүңјаја таныдан шаһ вугарыдыр.
Гала — әчдадымын гејрәт сығнағы,
Дәрбәнд — бу сығнағын гапыларыдыр!

1965

ЧӘКИЛ АҒАЧЫ

Ағачда гүдрәтә бах,
Варам дөнмәзлијинә!
Доғрам-доғрам доғранар,
Һәр ил зоғлајар јенә!

Чәкилләрә јазбашы,
Аман вермәз дәһрәләр,
Өлмәзлијә говушар,
Өлүмүјлә пәһрәләр.

Чәкилләрдә көзүм вар,
Ипәк олар жарпагы,
Бу ипәкдән бичиләр,
Һагг-эдаләт бајрагы.

1979

ГАРАКҮЛ ӘМЛИК

Отухмады, гузу ола,
Чәмәнләрнн гызы ола.
Ојнамады, чәһлнмләрдә
Дырпагынын назы гала.

Көј от пајы гырпылмады,
Саралдыгча һеј саралды...
Јазыг ана догдуғуну
Јаламаға һәсрәт галды.

Хәзлик түкүн көзәллији,
Гыврымлыгы итәр дејә,
Гојмадылар гаракулү,
Анасыјла көрүшмәјә.

Ајаг алтда кәсилсә дә,
Күл дәрисн зинәт олду.
Һејкәлләшиб баша чыхды
Папаглашыб гејрәт олду.

1974

«ҺӘ»ЛӘР, «ЈОХ»ЛАР

«Һә» вар—зәһәр кимн, «јох» вар—бал дадыр;
Бири јохлуғумдур, бири варлығым.
«Һә»ләринн, «јох»ларын арасындадыр
Талејим, үмидим, бәхтијарлығым.

«Јох» јоха чәкилсин, јохсула күләр,
Бир көврәк күманы чәкәр гылынча.
Үмидим јүз кәрә өлүб-дириләр,
Гыфыллы дилләрдән «Һә» гопарынча.

«Јох»ун шахтасында пуч олар диләк,
Кәрәмин аһы вар «јох» дағларында.
«Һә»ләр ешгимизнн бәхт үлкәри тәк,
Јатар көзәлләрнн додагларында.

Атомдан күчлүдүр бирлијин «јох»у,
Памбыгла баш кәсәр намәрдинн «Һә»си.
Нејтрон әсриннн бүрүјүб горху,
«Һә» — «јох»дан асылыб бу Јер күрәси.

«Јох» вар — зәһәр кимн, «Һә» вар—бал дадыр
Бири јохлуғумдур, бири варлығым.
«Һә»ләринн, «јох»ларын арасындадыр
Талејим, үмидим, бәхтијарлығым.

1978

АҖАГЛАР АЛТДА

Аҗагла торпағын өпүшмәсиндән,
Доғулуб бөҗүҗүр юллар һәҗатда.
Тапдана-тапдана мин илләр боју,
Өмүр газаныбдыр аҗаглар алтда.
Кәлимли-кедимли юл нәсилләрин,
Өлмәз абидәси, әманәтидир.
Тапданмаг — инсанын шәрәфсизлији,
Тапданмаг — юлларың ләҗагәтидир.
Инсан гәдәминә тамарзы галмаг,
Юлларың бағрына чәкилән дағдыр,
Дүнјада аҗаглар алтда јашамаг,
Бирчә юллар үчүн алчалмамагдыр.

1968

ЮЛБӘНДЛӘР

Көзләри јолда,
Гулағы сәсдә,
Дарағачы тәк,
Битәр юл үстә,
Юлбәндләр.
Гәфил гәзаны
Гәзаја салар.
Вахтсыз әчәлин,
Гәсдинә долар
Юлбәндләр.

24

Каш ки, гәлбләрә
Кәдән юллары
Шәрдән, һијләдән,
Күдәјди бары
Юлбәндләр.
Горуја билсә,
Нә дәрдим варды?!
Дөнүб көзүмдә,
Танрылашарды
Юлбәндләр.

1968

З Ә Л И

Ган сормагдыр сәнин пешән.
Јаралардан өпә-өпә,
Сора-сора гара ганы,
Гуртарысан бәлалардан,
Сән инсаны.
Ағрымызы-ачымызы,
Ширин-ширин сүмүрүрсән.
Күрәжимизни һәрб дағына,
Сәнкәр-сәнкәр јарасына,
Нә дејирсән?
Хиросинма јаралары,
Сорулмагла сағалармы?
Илк мәһәббәт јарасына,

25

Һәсрәт-мөһнәт јарасына,
 Чарә вармы?
 Нә јахшы ки, сәнин кимн
 Јараларын тәмәннасыз
 Лоғманы вар!
 Јара нәдир — тапынмазды бу дүнјамыз
 Әкәр сәнә бәнзәсәјди гансоранлар...

1971

ГАЈЧЫЛАР

*Јүз өлч. бир бич.
 Аталар сөзү.*

Өмрү кәсмәјиндәдир,
 Кәсә-кәсә јашајыр.
 Дүшүнчә умма ондан,
 Дүшүнмәсә јашајыр.
 Өлүмүдүр коршалмаг.
 Һәр тижәси — бир додаг.
 Мәһәббәтә бахын бир,
 Тижәләр өпүшәндә,
 Нәсә кәсилмәлидир.
 Пәһсинмәк билмәз онлар!
 Диксинмәк билмәз онлар!
 Еһ, онлара нә вар ки,
 Кәсдији кәфән олсун,

Ја да ки, тој палтары.
 Чүрбәчүрдүр һәјатын,
 Имансыз гајчылары.
 Јүз өлчүб бир бичмәјә,
 Бир зирвәни кечмәјә,
 Чох замаң, вермиң аман,
 Заманын «илләр» адлы
 Амансыз гајчылары...

1970

ҺАЈ ВЕР ҺАРАЈЫМА...

«Анама лајла» силсиләсиндән

Сән мәним гибләмсән, сән мәним јөнүм,
 Һај вер Һарајыма, башына дөнүм!
 Лајла өјрәдәрмиң кишијә өлүм,
 Лајлам лајласына говушуб даһа.

Көзүмүн јашындаң көлләр јарана,
 Нә сәсим, нә үнүм јетишәр она.
 Нәнәм бир сонајды, анам бир сона,
 Соңам сонасына говушуб даһа.

Бәлкә дә дөзмәзди гәлбим бу даға,
 Јахшы ки, сөјкәниб будаг будаға.
 Анам «ана» деди ана торпаға,
 Анам анасына говушуб даһа.

1975

БИРЧӨ САНИЈӘ

«Анама лајла» силсилөсіндөн

Јолчу, ајаг сахла
Бирчө санијә!
Демирәм јанғыма
көзүндән јаш төк.
Анамын пак руһу
шад олсун дејә,
Кедиб өз ананын
өпүндә диз чөк!

1976

МӘНИМ АНАМА, СӘНИН АНАНА

Әкбаримә

Ата пайым, оғул пайым,
Гејрәт пайым, ноғул пайым,
Тој-бајрамдыр — марчамарчла,
Сүд әммәјин, һај-һарајын —
Мәним анама, сәнин анана.

Арзумуздан доған пурсан,
Шылтаглыгдан һеч дојмурсан.
Нә үлвидир мәнәббәтин,
Өпүб-гучуб фәрг гојмурсан —
Мәним анама, сәнин анана.

Ики оғул — ики шәрнк,
Ана үстә күсүшәрнк.
Доғмалыға чәпәр чәкмә,
Биз ки доғма ганчәкәрик —
Мәним анама, сәнин анана.

Гәрибәдир тәбиәтин,
Долухсунур сир-сифәтин.
Кәрәк кендән дуруб бахам,
Сәмт кәлмәјә јох чүр'әтим —
Мәним анама, сәнин анана.

Өз нәнәнә сырманырсан,
Мәни она јад санырсан.
Ағламсыныб көзкөрәти,
Сән мәни дә ғысанырсан —
Мәним анама, сәнин анана.

Тәзәләниб өмүр јолум,
Гәдәминә гурбан олум.
Үрәјимдә бир арзум вар;
Оғул олма тәкчә оғлум —
Мәним анама, сәнин анана.

Өмүр ки, вар — гуш ганадлы,
Мән пијада заман атлы
Мәзарым да чичәкләнәр,
Оғул олсан, «Вәтән» адлы —
Мәним анама, сәнин анана.

ИШЫГЧЭКЭН

Кэмэрдэ кэлбэтин, ајагда чајнаг,
Гарталда көрмүшэм бу эзэмэти.
Резин элчэкклэри ксјиб элинэ,
Одлу мэфтиллэрлэ боғур зүлмэти.

Күндүзү кечәјә гонаг кәтирир,
Ахшамын шаһлығы бир анлыг олур.
Намынын севдији ишыгчэкәнлэ,
Әдавәт сахлајан гаранлыг олур.

Чәкир гајғысыны чилчырагларын,
Анчаг бәхт улдузу бир евдә јаныр.
Тәкчә бир һәјәтә кедән телләри,
Гәлбинин титрәјән телләри саныр.

Өз көнүл шамыны јандыра билмир
Бахма евләрә нур пайламағына.
Көрән һансы көзәл ишыг чәкәчәк,
Бу ишыг оғлунун гәлб отағына?..

1961

СУЛАРЫН ГОЈНУНДА ЈАНАН БАЛЫГЧЫ

Суја бир гыз кәлиб — сулар сонасы,
Јалајыр дуз кими сачларыны Күр.
Бир дәлиганлынын көнүл дүнјасы
Сулар сонасына әсир дүшүбдүр.

Елә илк бахышдан вурулуб оғлан,
Кәмиси гәрг олан дәрја дәриндир.
Аслан далғалара мејдан охујан,
Севда дәнизиндә боғулур инди.

Гармагда чырпыныр балыг арамсыз,
О көрмүр, өзү дә торда галыбды,
Чаван балыгчыны, суја кәлән гыз,
Суларын гојнунда ода салыбды.

1976

МӘРКӘЗИ ПОЧТХАНА

Мәркәзи почтхана, әлач ет јенә,
Һавајы дүшмәјиб бураја јөнүм.
Пәнаһ кәтирмишәм көнлүмү сәнә,
Бир көр нејләјирсән, көзүнә дөнүм!

Бу пайыз күсәчәк мәнән Гарабағ, —
Јолларда галачаг көзү јолларын.
Пайым будаглардан өзүн асачаг,
Бағры чатлајачаг күлејшә нарын.

Үстдә дизин-дизин имәкләдијим,
Торпағын көнлүнү нә тәһәр алым?
Анамдыр, бәс она нә тәһәр дејим:
«Јанына кәлмәјә јохдур мачалым»?

Мәнә код көстәр ки, зәнк вура билим,
Дағларын марала галан чағына.
Пәришанлығымы чатдыра билим,
Отларын сарала галан чағына.

Морзе әлифбаны танры биләрәм,
Бу иши бојнуна көтүрә билсән.
Тамарзы көнлүмү бу саат, бу дәм,
Бир ачы јовшана јетирә билсән.

Олармы тә'чили телеграм верим,
Гөнчә балалары солан күлләрә?
Өпүш совгатым вар, нечә көндәрим,
Чөрәкли чөлләрә, барлы чөлләрә?

Бир гушам, мәнимки кәтириб белә,
Чыхмаз үрәјимдән Әппәклидәрә.
Һәсрәтим чатармы көрән почт илә,
Гызыл көвшәнләрдә билдирчинләрә?

Мәркәзи почтхана, сифаришим вар:
Амандыр, гојма ки, кеч еләсинләр,
Хәбәр вер, Чәнуба көчән дурналар,
Бу кечә гәлбимдә кечәләнсинләр.

Индекс олмајан бу мәктублары,
Јалгыз јувалара чатдыр биртәһәр.
Һәсрәтим ораны иситсин бары,
Саһиби гүрбәтдән кәләнә гәдәр.

Пајыз суларынын лајла сәсини,
Анамын әтрини һардан алым бәс?
О јерә бурнумун көјнәртисини,
Телеграф телләри апара билмәз!

Мәркәзи почтхана, әлач ет јенә,
Һавајы дүшмәјиб бураја јөнүм.
Пәнаһ кәтирмишәм көнлүмү сәнә,
Бир көр нејләјирсән, көзүнә дөнүм.

1977

ЛАЧЫН ДАҒЛАРЫНА МӘКТУБ

Лачындан тәрпәндим сөкүләндә дан,
Титрәдим кечәндә Илангајадан.
Кәсди бәнд-бәрәми Талышвурулан,
Һејрәт музејидир дағларым мәним!

Чалбајыр, Узунјал, Чилкәз, Мыхтөкән,
Сизи көзләримдән оғурлады чән.
Елә зәнн еләди бәднәзәрәм мән,
Тутулду гаршымда јолларым мәним!

Иманлар јурдунда кәлдим имана,
Зоркешиш, Говушуг гонаға — ана.
Дејирәм ја гисмәт, бир дә о јана,
Көрән дүшәчәкми күзарым мәним?

Горгуд јадикары Шаһверди дэдэ,
Сөзлә әфсунлајыб мәни о вә'дә.
Перикмиш бүлбүләм, галыб Шәлвәдә,
Шеһли күлүм мәним, күлзарым мәним!

Беһиштдән көзәлмиш Чәһәннәмдәрә,
Чәһнәт дејәјдиләр кәрәк бу јерә.
Нәрдиван дағыјла галхдым көјләрә,
Дүнјаја сығмады вүгарым мәним!

Јадымдан чыхармы о чөрәк, о дуз?
Елләр сәхавәтли, чешмәләр бумбуз.
Башјурда бахарам јүз ил ач-сусуз,
Түкәнмәз сәбрим-гәрарым мәним!

Тојугтөкүләндән еһмаллы кечдим,
Гантәпәр чинләдим, гырхбугум бичдим.
Сүтүл балдырғанла гајнар сүд ичдим
Дағларда дағланды «дағларым» мәним!

Чичәкләр лоғманы Разијә нәнә,
Чәмәни чәмәнә гатырмы јенә?
Чиләдағ, кәкәту јығыбмы мәнә?
Дурурму чашырым, лилпарым мәним?!

Мән Лејли демишдим, Лачынкүнејә,
Вәфасыз билмәсин кәлмирәм дејә,
Үрәјим о вахтдан дөнүб кәклијә,
Башлајыб Мәчнунлуг чағларым мәним!

Хејли вар һәсрәтәм Гәбрлијала,
Өлмәјә нә вар ки, белә јер ола?
Горхдум өлүб галам, анам һај сала,
Чар чәкә: «һардадыр Шаһмарым мәним?»

1972

АНАМ БУЛУД, СОНАМ БУЛУД

Сәрһәдләри ичазәсиз,
Ашыб кечәр дијар-дијар.
Чадар-чадар торпағларын,
Һәсрәтини көјдән дујар,
Анам булуд, сонам булуд!

Јер үзүнү гарыш-гарыш,
Долашмагдан о дојмур һеч.
Милләтләрә, сәрһәдләрә,
Дөвләтләрә фәрг гојмур һеч,
Анам булуд, сонам булуд!

Горхусу јох, һүркүсү јох,
Илдырымдыр, судур вары.
Бајрағлара, кербә көрә,
Сәпәләмир јағышлары,
Анам булуд, сонам булуд!

1968

КӨК АТМАСАГ...

Ај илдырым,
Бир ағачыг Вәтәндә биз.
Бу торпаға көк атмасаг,
Бабәкләрин гејрәтини —
Јашатмасаг,
Көмүр кими гаралт бизи!
Намәрди вур!
Гылынчыны әсиркәмә!
Сөз-суала тутмаз сәни,
Јер үзүндә бир мәһкәмә!

1969

ТЕЛЕГРАФЧЫ ГЫЗА

Н ә г м ә

Көзү јолда галана,
Сән тәсәлли верирсән.
Милјон-милјон үнвана,
Телеграм көндәрирсән.

Тир-тир әсәр үрәјин,
Телеграф телләриндә.
Хәбәрләрин әтри вар,
Хејирхаһ әлләриндә.

36

Һәјәчанлар, үмидләр,
Бармағына сығынар.
Бахышынын одуна, —
Мәним дүнјам гызынар.

Хәбәрин јох, хәбәрдән,
Итирмишәм дүнјамы.
Интизарда галыбды,
Үрәјимин үнваны.

Һеч билмирәм нејләјим?
Бу дәрдә чарә көстәр.
Көнлүм сәнин көнлүнә,
Телеграм вурмаг истәр!
Телеграм вурмаг истәр!

1970

КӨЗЛӘРИМИН ДИДӘСИНДӘ

Бәнөвшә тимсаллы тәбиәтин вар:
Титрәк, бојнубүкүк, зәриф, утанчаг.
Бәнөвшә јашыныб кола сығынар,
Сәнин сығынмаға јерин јох анчаг!

Горхурам алданыб оласан һәшәм,
Вәдәсиз шахтанын һәдәсиндәсэн.
Кирпијим кол олсун сәнә бәнөвшәм,
Јаша көзләримин дидәсиндә сән!

37

ИШЫГЛЫ ДҮНЈАМ

Дејирләр, дүшмәндир ишыгла зүлмәт.
Нечә инаным?!

Алт-үст еләмисән бу һәгигәти.
Мәним үрәжимә ишыг чәкибдир,
Сәнин көзләринин јанар зүлмәти.

Дејирләр, дүшмәндир ишыгла зүлмәт.
Нечә инаным?!

Күсәр бахышынын меһрибанлығы!
Мәһәббәт нуруну ичириб мәнә,
Гара көзләринин зил гаранлығы!

Дејирләр, дүшмәндир ишыгла зүлмәт.
Нечә инаным?!

Һәјат тәзадларын вәһдәтиндәдир.
Мәним бәхт күнәшим, ишыглы дүнјам,
Нурлу көзләринин зүлмәтиндәдир!

1973

КИРПИКДӘ ОД

Бир вахт үзәрриклә јаман нәзәрдән,
Анам горујарды пајыз-гыш мәни.
Бәс нијә хәбәри јохдур хәбәрдән? —
Јаман нәзәрләјиб бир бахыш мәни.

Ај јолдуғум күлләр, бағышлајын сиз,
Гәлбим јаныныза пешиман кәлир!
Ушаглыг чағында савашдығым гыз,
Дејин, нечин мәнә меһрибан кәлир?

О гызын сачындан тутуб чәкмишәм,
Инди әмәлләрим сдир хар мәни.
Санки гисас алыр көрәндә һәр дәм,
Чәкир интигама о сачлар мәни.

Халы — санардым ки, гара ләкәдир,
Бөјүдүк күнбәкүн сәһвим билинди.
Һардан биләјдим ки, мәһәббәт нәдир,
Халы үрәжимә хал салыб инди!

Бир вахт тонгал үстә тохундум она,
Үтүлдү кирпији, көкс өтүрдү о.
Инди салыб мәни ешг аловуна,
Һәр күн кирпијимлә од көтүрдүр о!

1966

УЧУРУЛАН ЕВЧИК

Шылтаг ушаглыгын дөчәлликләри,
Хәчаләт еләјиб о ки вар мәни.
Сәһвимә јанырам нә вахтдан бәри,
Башына кәләнләр анлајар мәни.

Онун евчијини учурдум бир күн,
Элим наһаг гыјды, күнаһкарам мән.
Дејин, инчимәсинн бир евчик үчүн,
Она гәлб евими бағышларам мән.

Тез-тез арамыза килеј дүшәрди,
Күсүшүб јан-јана ојнајардыг биз.
Әјилиб-галхдыгча һеј өпүшәрди
Меһрибан ев гуран кәлкәләримиз.

Илләр үстүмүздән шығыды гуш тәк
Кәнчлик көрпәлији дидәркин салды.
Бәлкә дә ушаглыг биздән күсәрәк
Чичәк јығдығымыз чәмәндә галды.

Бир вахт евчијини учурдуғум гыз,
Дөзмәјир һичрана, дөзмәјир үрәк.
Одлу бахышындан пај умдуғум гыз,
Кәлсәнә о еви тәзәдән тикәк.

1960

КИЗЛӘНПАЧ

Көрдүм о јерләри...
Тутулду дилим.
Јарғанлар доғмадыр, талалар таныш.
Итәрдин көзүмдән сән илим-илим,
Јумуб көзләrimi беши сајмамыш.

Қолда кизләнердин бәнөвшә тәки,
Көврәлә-көврәлә коллара бахдым,
Елә овчалардым көзүмү, санки,
Сәни көзләримдән чыхарачагдым!

Арајыб ахтардым пөһрә мешәни,
Шыггылты ешидиб диксиндим һәрден.
Әјилиб кизлинчә сорушдум сәни,
Қоллара сығынан бәнөвшәләрдән.

Санки гыз јохуду һеч сән адында,
Јағлы әппәк олдун, учан гуш олдун.
Ујуб ушаглығын е'тигадына,
Дедим шејтанлара јәгин туш олдун.

Горхуздум шејтаны, десин јерини,
«Баланын башыны кәсәрәм» — дедим!
Өзүн «шејтан» идин о заман сәни,
Ујдурма шејтандан наһаг истәдим.

Синәмдә һәјәчан, көнлүмдә тәшвиш,
Кәзмишәм һәр сәһәр, һәр ахшам сәни.
Демә, кизләнч јерин өз үрәјиммиш,
Инди үрәјимдә тапмышам сәни!..

1965

СЫРҒАЛАР

О гыз үчүн сиз жарашыг, мән жанан.
Истәјимдән хәбәрсизми јијәниз?
Көрүшәндә тутулуруг, бу заман —
Тир-тир әсән көнлүм олур, бир дә сиз,
сырғалар!

Асылылыг едиб бизи дәрдибир,
Сиз асылы, мән асылы, сырғалар!
Фикри нәдир о көзәлин, дејин бир,
Бир сирр бизим арамызда сирр галар,
сырғалар!

Нејләјим мән дилиниз јох, лалсыныз,
Ешгим салыб аловлара көнлүмү.
Гулағыјла сизи дара чәкән гыз,
Көзләријлә чәкиб дара көнлүмү,
сырғалар!

1973

Чәлладын газанчы
нифрәт дејилми?
Дүнјада гәрибә
зиддијјәт олур.

Сән дә чан алырсан
чәлладлар кими,
Бәс нијә газанчын
мәһәббәт олур?!

ЈАМАН ИНСАФСЫЗСАН

Ешгимин вәтәни
олан гәлбини,
Чевирмә ешгимин
гүрбәтинә сән
Көнлүнү көзүндән
охујан кәси,
Абунә јазмысан
һәсрәтинә сән.

СЕВКИ КИЛЕЈЛӘРИ

Үзүбдүр сәбрими
«һә», «јох»ун сәнин
Бирини демәјә
чәсарәт ејлә,

Игтисад елмини
севиб-сечәним,
Вердијин азаба
гәнаәт ејлә.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Өн сөз	3
Чәмәллим	5
Разлив комасы	6
Рәгс мејданы	7
Гара кағызлар	8
Беш хәтт	9
Сәс музеји	11
Ғырыг телли саз	12
Дирижор чубуғу	14
Папирос көтүјү	16
Сәтирдән-сәтирә	17
Дөјүшән гәбирләр	18
Дәнизә дөңмүшәм	18
Пеләс	19
Дәрбәнд гапылары	20
Чәкил агачы	21
Гаракүл әмлик	22
«Һә»ләр, «јох»лар	23
Ајаглар алтда	24
Јолбәндләр	24
Зәли	25
Ғајчылар	26
Һәј вер һарајыма	27
Бирчә санијә	28
Мәним анама, сәнинн анана	28
Ишығчәкән	30
Суларын гојнунда јанан балыгчы	30
Мәркәзи почтхана	31
Лачын дағларына мәктүб	33
Анам булуд, сонам булуд	35
Көк атмасағ	36

Телеграфчы ыза	36
Көзләримин дидәсинә	37
Ишыглы дүнjam	38
Қирпикдә од	38
Учурулан евчик	39
Кизләнпач	40
Сырғалар	42
«Чәлләдын газанчы...»	42
Јаман инсафсызсан	43
Севки килејләри	43

Редактору *Чинкиз Әлиоглу*.
 Рәссамы *Ә. Мәммәдов*.
 Бәдии редактору *Н. Рәхимов*.
 Техники редактору *Л. Абдуллајева*.
 Корректору *С. һазвердијева*.

ИБ № 605

Јығылмаға перилмиш 27/IX-1979-чу ил. Чапа нмза-
 ланмиш 20/XI-1979-чу ил. ФГ 25559. Қағыз форматы
 60X90¹/₃₂. Қағыз № 1. Физики ч/в. 1,5. Шәрти ч/в. 1,5.
 Учот нәшр. в. 1,5. Тиражы 4000. Сифариш № 1325.
 Гијмәти 20 гәп.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријјат, Полиграфија
 вә Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси.

«Кәңчлик» нәшријјаты, Бақы, һүсү һачыјев кү-
 чәси, 4.

26 Бақы комиссары адына мәтбәә, Бақы, Әли Бај-
 рамов күчәси, 3.

Акперзаде Шахмар Акпер оглы

КОЛЫБЕЛЬНАЯ МАМЕ

Стихи

(На азербайджанском языке)

Гянджлик

Баку 1979

20 гэн.

HHb-162358